

OSMO TIILILÄ - PROTESTANTTI 10

Timo Junkkaala, Osmo Tiililä - protestantti (PerusSanoma Oy, 204, s.828).

Väinö Hotti:

Rakkaus Jumalan kansaan

Osmo Tiililä oli taistelija. Käytännöllisesti katsoen koko hänen elämänsä oli taistelua. Hän olisi lahjakkaana ja korkeasti koulutettuna miehenä voinut valita huolettoman elämän kuten moni hänen aikalaisistaan. Hän olisi voinut nauttia kaikista vihreän oksan tuomista eduista. Hän olisi voinut mennä myötävirtaan kuten useat tohtorit ja professorit hänen rinnallaan, **mutta hän valitsi toisen tien.** Ehkäpä hänellä oli taivaallinen näky kuten aikoinaan Paavalilla, näky, josta hän ei koskaan päässyt irti: *"Sentähden, kuningas Agrippa, minä en voinut olla tottelematta taivaallista näkyä"* (Apt.26:19).

Tiililä olisi voinut valita maailman lasten ystävyiden ja stressittömän elämän heidän kanssaan. Hänen ei olisi tarvinnut valittaa yksinäisyyttä, jos hän olisi valinnut tämän maailman seurapiirit. Mutta hän valitsi toisin. Hän valitsi Jumalan lasten ystävyiden ja heidän korpitaipaleensa. Hän oli rakastunut Jumalan kansaan kuten Mooses: *"Uskon kautta kieltäytyi Mooses suureksi tultuaan kantamasta faraon tyttären pojan nimeä. Hän otti mieluummin kärsiäkseen vaivaa yhdessä Jumalan kansan kanssa kuin saadakseen synnistä lyhytaikaista nautintoa, katsoen "Kristuksen pilkan" suuremmaksi rikkaudeksi kuin Egyptin aarteet; sillä hän käänsi katseensa palkintoa kohti"* (Hebr.11:24-26).

Vain harvoille viisaille ja oppineille kirkastetaan Jumalan valtakunnan salaisuudet, Luuk.10:21. Joutuu kyselemään, olisiko Tiililälläkin ratkaisevalla hetkellä ollut oma "Mordokainsa", joka muistutti häntä korkean viran vastuusta, kuten kuningatar Esteriä aikoinaan muistutettiin: *"Kun Mordokaille kerrottiin Esterin sanat, käski Mordokai vastata Esterille: "Älä luulekaan, että sinä, kun olet kuninkaan linnassa, yksin kaikista juutalaisista pelastut. Jos sinä tänä aikana olet vaiti, tulee apu ja pelastus juutalaisille muualta, mutta sinä ja sinun isäsi perhe tuhoudutte. Kuka tietää, etkö sinä juuri tällaista aikaa varten ole päässyt kuninkaalliseen arvoon?"* (Ester 4:12-14).

Osmo Tiililä oli yksinäinen taistelija. *"Ystäväs` ei sua ymmärrä, vihamiehes` ei senkään vertaa."* Hän jaksoi taistella ilman inhimillisiä tukia. Varmasti häneen sattui kipeästi - ei vain varsinainen vihamielinen arvostelu - **vaan uskovien puolelta tulematta jäänyt tuki.** Ja mikä pahempaa, puukottajia saattoi löytyä ystävienkin joukosta: *"Ja jos häneltä kysytään: `Mitä ovat nuo haavat sinun rinnassasi?" vastaa hän: "Ne lyötiin minun ystäväini huoneessa"* (Sak.13:6).

Väinö Hotti:

Taistelun painopisteet

Professori Osmo Tiililän kirkkotaistelu kulminoituu kahteen peruskysymykseen: ONKO KANSANKIRKKO EKKLESIA? ja MIKÄ ON RAAMATUSSA

OLEVIEN EKKLESIAA KOSKEVIEN SÄÄNTÖJEN SUHDE KANSANKIRKKOON?

Tiililän vastaus ensimmäiseen kysymykseen oli selvä. Kansankirkko ei ole sama kuin Kristuksen seurakunta. Kolmen kehän opin mukaan vain pieni osa kansankirkon jäsenistä kuuluu ekklesiaan. Tiililällä **kansankirkon hyväksyminen lähti siitä, että kirkon hallintavalta oli tämän ryhmän käsissä.**

Osa kirkon jäsenistä on Tiililän kanssa eri mieltä. Jo pelkkä jako ”vuohiin ja lampaisiin” on muutamille kauhistus. Lisäksi käsityksellä, jonka mukaan kasteessa tullaan Jumalan lapsiksi, on laaja kannatus.

Toisen kysymyksen kohdalla Tiililä oli soveltamassa pientä vähemmistöä ekklesiaa koskevia Raamatun säädöksiä koko kirkkoon: **koko kirkkoa tulisi hallita ykköskehästä (ekkesiasta) ja sen peruskirjasta Raamatusta käsin.**

Tämä on demokratian kannalta luonnotonta ja aivan kestämätön tilanne: pieni vähemmistö dominoi koko kirkkoa omilla säännöksillään. Tilanne on sama jos saamelaisvähemmistö sanelisi koko Suomelle säännöt.

Ohjeet ekkesiavähemmistön hallinnasta kirkossa Tiililä oli perinyt arkkipiispa Gustaf Johanssonilta.

Tosin kirkon johto myös lähtee periaatteesta ”yksin Raamattu”, mutta käytännössä Raamattu vesitetään ja siltä viedään ohjeellinen arvo siten, että lopulta ”jokainen tulee omalla uskollaan autuaaksi”. **Tiililä vaati, että Raamattua on tulkittava kuten ekkesia sitä tulkitsee:** Raamattu on erehtymätöntä Jumalan ilmoitusta.

Oli selvää, ettei kirkon enemmistö johtajineen voinut lähteä Tiililän viitoittamalle linjalle. Mutta sillä ei ollut rohkeutta sanoa suoraan ei; se pyrki neuvottelemaan ja kiemurtelemaan. **Ehkä professori saadaan narutettua kompromissiin.** Tiililän oppiin suostuminen merkitsisi sitä, että suuri osa kirkon jäsenistä olisi tällöin leimattu lavean tien kulkijoiksi. **Tämä taas tietäisi kansankirkon tuhoa.** Jo kirkon johtajien itsesuojeluvaisto pakotti torjuvalle kannalle. Jouduttiin törmäyskurssille. Kirkon johdolla ei ollut paljon liikkumavaraa. Tiililä asetti kirkon kiusallisen valinnan eteen. **Kirkko tyrmäsi Tiililän linjan tosin erittäin kohteliaasti ja hienovaraisesti ikään kuin anteeksipyydellen.**

Tiililän väärä ratkaisu

Kun kävi selväksi, ettei kansankirkko ole ekkesia, Tiililän olisi pitänyt valita toinen tie. Hänen olisi pitänyt valita yhteisö, jossa ekkesian sääntöjä voidaan kitkatta ja perusteellisesti noudattaa ja toimeenpanna. **Hänen olisi pitänyt valita yhteisö, jossa uskovat eivät olisi vain siruna kengässä, pienenä vähemmistönä, vaan todellisina vallankäyttäjinä ja suunnan määrääjinä. Tiililän olisi pitänyt lähteä perustamaan uutta yhteisöä. Miksi hän ei tehnyt niin? Oliko uskovien tuki liian heikko?**

Turha taistelu?

Tiililä taisteli esimerkillisesti itseään säästämättä. Hän taisteli saattaakseen ekkesian periaatteet (Raamatun) voimaan kansankirkossa. Mutta pienen vähemmistön edustajana hän taisteli tuulimyllyjä vastaan vastustaja oli ylivoimainen. Hänellä ei ollut mitään mahdollisuuksia voittaa. Jos **Tiililä olisikin saanut voiton, pitkän matkan juoksussa kansanvalta olisi kuitenkin mitätöinyt sen.** Tiililä ei olisi halunnut vallansiirtoa ekkesialta kansalle. Hänen päämääränsä oli oikea ja jalo. Mutta hän syyllistyi pahaan arviointivirheeseen vastustajan voimavarojen suhteen. **Samaan virheeseen syyllistyvät myös ne aikamme uskovat, jotka Tiililän**

tavoin pyrkivät saattamaan voimaan Raamatun periaatteet kansankirkossa; turha taistelu. Tiililän taistelu oli tässä mielessä "tyhmä taistelu". Tuulimylyjä vastaan käytetyt voimavarat olisi pitänyt suunnata uuden kirkon perustamiseen.

Alkuseurakunnassa tuntematon

Lienee sanomattakin selvää, ettei Tiililän aikainen taistelutilanne ollut alkuseurakunnassa mahdollinen. Alkuseurakunnan voimasuhteet olivat 9-1 uskovien hyväksi, kun tilanne kansankirkossa on kääntynyt päinvastaiseksi. Tämä ei suinkaan merkitse kuitenkaan sitä, että uskovia oltaisiin aina seljättämässä. Voimatoimiin käydään vasta kun ovelimmat konstit ovat osoittautuneet pätemättömiksi. Yleensä voimatoimia on tarvinnut käyttää harvoin uskovia on ollut helppo jujuttaa ja jymäyttää. Tiililän aika antaa meille mahdollisuuden selkeään kontrastiin alkuseurakuntaan.

Painostus jatkuu

Marraskuun 7. päivän Kirkko ja kaupunki - lehdessä oli toinenkin kirjoitus, joka loukkasi Tiililää. Siinä käsiteltiin uskonnollista kirjallisuutta. Raili Vihosen mukaan **Tiililä oli osoittanut juuri tätä kirjoitusta sanoessaan: "Tällaisesta kirkosta minä eroan."** Kirjoituksessa todettiin, että toimitukseen tulee paljon uskonnollista kirjallisuutta, joka jää hyllyyn siksi, ettei se kiinnosta arvostelijoita, **koska ne sisältävät vain tuhansia kertoja toistettuja ajatuksia, kuluneita fraaseja ja kirkollista slangia.** Erikseen kirjoittaja mainitsi tunnetun hengenmiehen, jonka tuotannossa määrä on korvannut laadun ja jolla on ikävä tapa tuoda persoonallisia riitoja vakavaan keskusteluun. Jos lukijalle ei vielä ollut käynyt selväksi, ketä kirjoittaja tarkoitti, asia varmistui pian. Kirjoittaja jatkoi, ettei "korkea teologi" saa sillä tavoin peittää sanottavaansa sanatulvaan ja että "kirkon kriisistä" puhutaan paljon, mutta tuskin on kysymys muusta kuin yksityiskohtia koskevista erimielisyyksistä... (608-609).

Tiililän oli helppo tunnistaa, että kirjoituksen kritiikki oli suunnattu häneen. Tuomio oli ankara: kirjallisuus oli heikkotasoista, kliseistä, henkilökohtaisia kiistoja sisältävää ja yhtä vahingollista kuin aneet. Epäilemättä moni muukin lehden lukija arvasi, kenen kirjoista puhuttiin. Tiililän loukkaantuminen oli ymmärrettävä. Vaikka juuri tämä kirjoitus oli välittömänä syyksinä sille, että Tiililä päätti lähteä ilmoittamaan eroavansa kirkosta, kirjoitus näyttää kuitenkin pian jääneen muiden murhetta tuottaneiden asioiden alle. **Kun Tiililä kertoi eronsa syistä, kirkkokansan herätyspäiviin liittyneet lehtikirjoitukset olivat tulleet tärkeimmiksi** (609).

Jälkikaikuja

Kotimaa otsikoi pääkirjoituksensa 13.11.1962 räväkästi **Ulstadius ja Achrenius.** Päätoimittaja **Aarre Lauha** kirjoitti historian aikana esiintyneestä kirkon kritiikistä. **"Ulstadius pysyi loppuun asti eristäytyjänä ja kirkon vikoilijana. Hänen toiminnastaan ei jäänyt kirkon ja kansan elämään mitään pysyvää vaikutusta."** Achrenius palasi kirkkoon ja hänestä kasvoi rakentava uudistaja. **"Apostoli Paavali puhuu ihmisistä, joilla on kiivaus Jumalan puolesta, mutta ei taidon mukaan. Tuntuu siltä, että apostolilla olisi aihetta muistutella samasta asiasta nykyhetken Suomessa."** Tiililää loukkasi rinnastus radikaalipietisti Lauri

Ulstadiukseen, joka 1600-luvun lopussa aiheutti skandaalin Turun tuomiokirkossa repimällä vaatteitaan ja huutamalla, että kirkko on baabel (609).

Uusi Suomi julkaisi 14.1. Tiililän kirjoituksen, jossa hän korosti, että kirkon suurin vaara on iäisyysanomian syrjään jääminen kaikenlaisen muun tärkeän kustannuksella. Hän sanoi, ettei väheksy kirkon pyrkimystä seurata aikaansa ja tehdä sosiaalista työtä, mutta kirkon tulisi muistaa, "ettei Vapahtaja tullut järjestelemään meidän naapuruussuhteitamme" (609-610).

Toimituksen kokoamassa kirjoituksessa julkaistiin arkkiepiispan lausunto. **Salomiehen** mukaan tapaus oli monessa mielessä valitettava. Hän vakuutti, että Tiililän huolenilmauksia ja kannanottoja oli kirkossa vuosien aikana kuunneltu tarkkaan. Arkkiepiispa arveli niiden myös vaikuttaneen. **Sitä valitettavampana hän piti sitä, ettei Tiililä pitänyt mahdollisena jatkaa toimintaansa kirkossa.** (610).

Piispojen reaktiot

Martti Simojoen mukaan arvostelu oli kirkolle tarpeellista ja sen edessä on kysyttävä, "mitä se meille merkitsee ja mihin se meitä velvoittaa"...

Olavi Kares ihmetteli, mitä Tiililä tarkoitti sanoessaan, että toivoi eronsa hillitsevän kirkkoon kohdistunutta arvostelua. Kares arveli tapahtuman vaikuttavan juuri päinvastoin. Kirkostaerosta iloitsevat lahkot ja kirkon viholliset...

Osmo Alaja totesi, että eroaminen kirkosta on voimakkain protesti, jonka kirkon tilasta huolestunut voi esittää. Hän jatkoi, ettei kuitenkaan ymmärtänyt näin radikaalin ratkaisun tarpeellisuutta.. **Kirkon jäsenenä Tiililällä olisi Alajan mielestä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa...**

O.K. Heliövaara totesi, että kirkon jäsenenä Tiililän julistuksella olisi laajempi kantavuus kuin kirkon ulkopuolella (610).

Kirkko ja kaupunki

Kirkko ja kaupunki uutisoi Tiililän eron lyhyesti 14.11. ja palasi seuraavassa numerossa asiaan laajemmin. Tiililän eroa kutsuttiin siinä viikon sensaatioksi. Lehti viittasi Tiililän eroon pappisvirasta vuotta aiemmin, mutta tämä asia tuli vasta nyt suuren yleisön tietoon. **Lehti piti sensaationa sitä, että monet pappispolvet kirkon työhön kouluttanut professori nyt eroaa kirkosta...**

Kirjoituksessa Kario, joka mitä ilmeisimmin oli kirjoittaja, totesi vielä: "Uskon tulkitsevani monien professori Tiililän ja kirkkomme herätystyön ystävien tunteet, kun **pyydän, että hän esittäisi julkisesti ja mitä pikimmin peruuttavansa eroamispäätöksensä.**" Kirjoittajan mukaan kirkko tarvitsee Tiililän kaltaista etevää opettajaa ja tiedemiestä, sellaista, joka tarvittaessa esiintyy "huutavan äänenä korvessa". Mutta hänen mukaansa **rakentavaan keskusteluun kirkon sanomasta ja tehtävästä päästään vasta, jos Tiililä peruttaa eronsa** (610).

Mediamyllytystä

Hufvudstadsbladetin mukaan Tiililä ei eronnut kirkosta opillisista syistä, vaan siitä syystä, että hänen mukaansa Jumalan sana jäi kirkossa sosiaalisen toiminnan varjoon (611-612).

Tiililä selitti tapahtunutta myös radiossa 16.11. Hänellä oli kolme viestiä. Ensinnäkin hän oli eronnut saadakseen "edes jonkun vastuunalaisen henkilön touhuissaan pysähtymään, vavahtamaan ja miettimään, mitä touhutaan". Toiseksi hän halusi kieltää kirkon vihollisia vetoamasta häneen. Hän sanoi suoraan, etteivät lahkot saa häneltä mitään tukea toimiessaan kirkkoa vastaan. Tiililä korosti, että hänellä on aivan erilaiset motiivit kuin laškoilla. Kolmanneksi Tiililä - hieman yllättäen - kiitti piispoja "hyviä ystäviään jo vuosien takaa" niistä maltillisista ja ymmärtämystä osoittavista lausumista, joita he olivat antaneet julkiselle sanalle. Tiililä lupasi, että mikäli asia hänestä riippuu, yhteys tulisi säilymään hyvänä, vaikka hän tietysti toivoi nimenomaan heiltä toimenpiteitä niissä asioissa, joihin oli kiinnittänyt huomiota (612).

Keskustelu Kotimaassa jatkui vilkkaana, monet hämmästelivät Tiililän ratkaisua. **Uuras Saarnivaara** ei ottanut kantaa siihen, oliko Tiililän ratkaisu oikea. Hän **ilmaisi yhtyvänsä Tiililän kirkkokritiikkiin, mutta katsoi, ettei vielä ollut sellaisen "suuren Babylonin" aika, että kirkko tulisi jättää** (612-613).

Amerikan Suometar luonnehti Tiililää ihanteissaan pettyneeksi ja ylikuormittuneeksi mieheksi, joka tarvitsee enemmän apua kuin tuomitsemista (613).

Tampereen piispa **Eelis Gulin** kirjoitti myös heti ja vetosi Tiililän vanhempiin, etteivät nämä olisi ymmärtäneet tämän kirkosta eroamista. **"Minäkään en ymmärrä, ja siksi tahdon sanoa, että voit liittyä takaisin tähän monella tavalla raihaaseen, mutta silti sanomattoman rakkaaseen kirkkoomme, josta pikapäissäsi olet eronnut."** Gulin kirjoitti, että Tiililä voi katua ja pyytää anteeksi erehdystään, joka Gulinin mukaan on siinä, että Tiililä oli "yksinkertaisen kansan edessä tahtonut saattaa senkin arvostelemaan kirkonmiehiä" (613).

Kirjepostia

Tiililä kertoi saaneensa kirkosta eroamisensa jälkeen yli 200 kirjettä. Tiililän arkistosta löytyy noin 150 kirjettä, jotka selvästi liittyivät kirkosta eroamiseen. Keskeisin piirre kirjeissä oli asian herättämä **hämmennys**. Suuressa osassa kirjeitä ei asiaan varsinaisesti otettu kantaa, haluttiin vain ilmaista hämmennys tai kertoa, että **haluttiin rukoilla Tiililän puolesta**. Yli viidessäkymmenessä kirjeessä eron kuitenkin suhtauduttiin enemmän tai vähemmän kielteisesti ja Tiililää pyydettiin perumaan eronsa ja palaamaan kirkon jäseneksi. Yli 30 kirjeestä voi löytää - niissäkin joskus hämmennyksen keskellä - myönteisen suhtautumisen eron. Tässä joukossa oli monenlaista väkeä: vapaiden suuntien edustajia, vapaa-ajattelijoita ja Tiililän hengenheimolaisia, jotka kokivat, että kirkko tarvitsi tällaisen protestin (614).

Teologian opiskelijat keräsivät keskuudestaan 124 nimen allekirjoitukset kirjelmään, jossa luvattiin rukoilla professorille Jumalan voimaa ja siunausta. Kirjelmän ensimmäinen allekirjoittaja oli Rafael Repo. Kirjelmässä ei otettu kantaa kirkosta eroamiseen, mutta kyseessä oli joka tapauksessa myötätunnon osoitus, johon ei sisältynyt mitään arvostelua. Muutamat halusivat samassa yhteydessä kiittää Tiililää tämän luennoista (615).

Kirjeitä lähettäneiden joukossa oli nelisenkymmentä Suomen luterilaisen kirkon pappia. Kaikki olivat hämmentyneitä Tiililän eron johdosta ja lähes kaikki vetosivat Tiililään, jotta hän peruuttaisi eronsa. Näin teki yhtä lailla rukoilevaisjohtaja Miika Tarna, heränneiden Olavi Tarvainen, evankelisten Esa Santakari kuin lestadiolaisen pappissuunnan Paavo Viljanenkin. Samalla tavoin vetosivat myös jotkut viidettä herätysliikettä lähellä olleet papit, kuten Uno Gräsbeck ja Kalervo Pulkkinen. Yleisiä tuntoja kuvasi hyvin Karjalohjan pappilasta tullut kirje: **"Kirkko ja kristikansa on päätöksenne johdosta saanut ankaran shokin, josta se voi vielä toipua, jos peruutatte eropäätöksenne"** (615).

Monet papit kokivat vaikeaksi sen, että lahkot saivat Tiililän erosta tukea. **Nekin, jotka olivat samaa mieltä Tiililän kirkkokritiikistä, olivat yleensä sitä mieltä, että erolla ei lopulta saataisi aikaan mitään hyvää.** Läheiset ystävät saattoivat olla varovaisempia ilmaisuissaan, mutta yhtä kaikki useimmat heistä toivoivat Tiililän palaavan kirkon jäseneksi. Esimerkiksi Elias V. Pentti sanoi olevansa Tiililän kannalla teologisesti, mutta kyseli, miten eroamisesta voisi olla enemmän hyötyä kuin vahinkoa. Ensio Porio kirjoitti Tiililälle jopa runon: Oi miksi Osmo lähtisit pois kotikirkkostasi? Antti Mikkolan mukaan tavallinen uskova kansa ei voi ymmärtää, että professorin kirkosta eroaminen voisi koitua kirkolle siunaukseksi (615).

Eniten Tiililää ymmärtäviin tai tukeviin papillisiin kannanottoihin kuului Helsingissä kokoontuneen, lähinnä viidettä herätysliikettä edustaneiden pappien veljespiirin kirje. Siinä todettiin, että "olemme sydämestämme rinnallanne siinä vaikeassa tilanteessa, joka on syntynyt". Tiililän ero kirkosta nähtiin yritykseksi auttaa kirkkoa. Kirjoittajat valittivat, etteivät ole paremmin voineet tukea yhteistä asiaa ja **lupasivat rukoilla Tiililän puolesta** ja järjestää helmikuuksi yhteisen kokouksen asian tähden. Tuen ilmaisuja tuli myös maakunnista. Lempäälän kappalainen Aimo Sorri kertoi seurakunnassa vaikuttaneesta herätyksestä ja vakuutti: "Sinun puolestasi on rukoiltu ja sitä jatketaan." Älä väisty paikaltasi! Sinulla on edelleenkin tehtävä" (616).

Tiililää lähellä olleiden kanta kirkosta eron tulee ilmi myös kirjeestä, jossa Per Wallendorf selosti omaa näkemystään tilanteesta Oslon Seurakuntatiedekunnan kirkkohistorian professorille Carl Fr. Wislöffille. Wallendorf lähti siitä, että nyt on tärkeä kuunnella, mitä Jumalalla voi olla sanottavaa seurakunnalle tämän tapahtuman kautta. Wallendorfin mukaan teologisesti oli kysymys protestista liberaalia ja lundilaista teologiaa vastaan, joka oli saanut odottamattoman suuren sijan Suomessa. Kyseessä oli reaktio sille, etteivät Tiililän ja koko viidennen liikkeen henkilökohtaista uskoa koskevat korostukset olleet saaneet sijaa kirkossa. Wallendorf viittasi Kirkkokansan herätyspäiviin ja niiden käsittelyyn johtavassa kirkollisessa lehdessä. **Tiililän ratkaisu oli Wallendorfin mukaan viimeinen keino havahduttaa kirkon johto ja Tiililän paluu kirkon jäseneksi riippuu kirkon johdon reaktiosta.** Kirje osoittaa Wallendorfin jakaneen Tiililän näkemyksen (616-617).

Ensio Kurki-Suonio vetosi voimakkaasti: "Älä jätä meitä. Kirkosta eroaminen merkitsee - päinvastaisesta hyvästä tahdosta huolimatta - meille hylkäämistä, me jääme liian yksin avuttomuuteemme. **Kirkkoneuvostomme kokouksessa (ulkopuolella pöytäkirjan) puhuttiin, että olisiko mahdollista meidän saada pitää Sinut, jos lähettäisimme oikein virallisen lähetystön anomaan. Sinä et itse tiedä, kuinka tarpeellinen Sinä meille Kirkossa olet"** (617).

- Tämä puhe "tarpeellisuudesta" tuntuu oudolta. Kuinka mies, jonka puheet ja kirjoitukset heitetään arvottomina syrjään ilman, että ne aiheuttavat

kirkon suunnan suhteen mitään muutoksia, voi olla tarpeellinen? Jos Tiililää olisi pidetty tarpeellisena, ei hänen ohjeitaan olisi heitetty romukoppaan. Ainut tapa arvostaa tarpeellisen miehen sanoja on ottaa ne vakavasti so. tehdä niiden mukaan (VH:n huom.).

Päivö Parviaisen kannanotto

Mitään kirkostaeroamisliikettä Tiililän ratkaisu ei kannattajien joukossa synnyttänyt. Taiwanilla, eli Formosalla kuten silloin sanottiin, työskennellyt lähetystyöntekijä Päivö Parviainen tosin spekuloi asialla pitkässä kirjeessään. Hänkin piti tosin tässä vaiheessa toivottavana, että Tiililä palaisi kirkon jäseneksi ja arveli eron jo saaneen riittävän vaikutuksen. **Hän toivoin kuitenkin Tiililän kokoavan uudistusohjelman, jonka taakse koottaisiin samalla tavalla ajattelevat. Parviainen meni kaavailuissaan niin pitkälle, että esitti uuden kirkon muodostamista, jos Tiililän ohjelman taakse muodostuva joukko erotettaisiin kirkosta tai jos kirkossa ei parissa vuodessa tapahtuisi uudistusta (617).**

Väinö Hotti:

Selkeä esitys

Kiinan lähetti Päivö Parviainen oli ainut, joka nähdäkseni veti Tiililän taistelusta oikeat johtopäätökset. Hän näki, että Tiililän esiinnostamat kysymykset olivat niin tärkeitä, että niiden takana tuli seisoa. Kun muut uskovat tyytyivät "rukoilemaan", "ottamaan osaa" ja "tukemaan", Päivö Parviainen näki, "mikä hetki oli yöstä". Jos uskovat olisivat lähteneet riittävästi tukemaan Parviaisen aloitetta, uuden kirkon perustaminen olisi ollut käsillä. Tiililä olisi kyllä pystynyt laatimaan "uudistusohjelman", joka olisi samalla ollut **uuden kirkon peruskivi.**

Petri Hiltusen uudistusohjelma

Teol.tri Petri Hiltunen esitti äskettäin 20 uskonpuhdistusteesiä. Eikö näitä kehittelemällä olisi mahdollista lähteä liikkeelle Päivö Parviaisen mallin mukaisesti? **Kootaan uskovien joukko teesien taakse, ja annetaan kirkolle määräaika tilanteen korjaamiseen. Sitten vaan porukalla ulos! Eikö ole vetkuteltu jo tarpeeksi?**

HARKINTA AIKA

Kirkosta eroaminen astui kirkkolain mukaan voimaan kuukauden kuluttua eroilmoituksesta. Kymmenen päivää ennen määräajan umpeutumista Tiililä kirjoitti jälleen **sekä Salomiehelle että Simojoelle kirjeen, jotka olivat kuin viimeinen epätoivoinen vetoamus.** Hän oli pettynyt kirkon johdon ja kirkollisen lehdistön reaktioihin ja reagoimattomuuteen, **mutta oli saanut paljon tukea yksityisiltä ihmisiltä kirjeissä.** Tiililä arveli, etteivät piispat ole selvillä siitä ankarasta kirkon arvostelusta, jonka Tiililän ero oli nostanut ympäri maan (618).

Martti Simojoelle Tiililä kirjoitti, että reaktio, jonka hän oli saanut kirkostaeron jälkeen oli ollut hyvin opettavainen. **Papeilta tuli ikäviä kirjeitä, mutta maallikkokristityt yhtyivät hänen murheeseensa kirkon tilasta (618).**

Nyt eivät arkkipiispankaan kommentit enää tuntuneet vain maltillisilta, vaan Tiililä kirjoitti, ettei arkkipiispa tiennyt mitä sanoa, ja jatkoi, **etteivät nyt auta ystävälliset sanat vaan tarvitaan tekoja.** Tiililä kysyi, kuinka monta kertaa piispoihiin on vedottava. ”Tämä voi omalla kohdallani olla aivan viimeisiä kertoja, sillä henkeni alkaa todella kallistua nyt kirkkoa vastaan. Jumala meitä armahtakoon. Nähkää, rakas veljeni, mihin kirkkoa viette, te periaatteessa pelastusasiaa esillä pitävät mutta käytännössä kerta toisensa jälkeen yhä vain ihmissuhteista puhuvat kirkon johtajat” (618).

Tiililän kirjeen tärkein viesti näyttää olleen lauseessa: ”**Nyt tänään loppuun kuluvana kolmen viikon aikana en ole saanut todeta piispojen yhtään liikahtaneen.**” Hän odotti piispoilta selkeää mielenilmausta hänen protestinsa puolesta ja kirkon uudistamiseksi siihen suuntaan, mitä hän oli esittänyt. Kun tällaista ei ollut Tiililän mukaan tapahtunut, hän jatkoi: ”**Ehkä minun on todella otettava vielä seuraava askel, johon nyt jo on kuulunut viittaus. En uhkaa, mikä minä olen sellaiseen, tehtäväni on vain varoittaa vielä viimeisen kerran, ja puhun hyvin vakavana. Jos tulevaisuudessa tullaan toteamaan kirkon repeytyneen vuonna 1963, se voidaan panna OT:n syyksi, mutta OT ei Jumalan edessä voi yksin ottaa siitä syytä.**” Viittauksen kirkon mahdolliseen repeytymiseen saattoi tulkita niin, että Tiililä pyrki vetämään kannattajiaan eroon kirkosta. Tätäkin vaihtoehtoa, jonka hän julkisuudessa kielsi, hän siis ilmeisesti piti mahdollisena (619).

Väinö Hotti:

Uusi kirkko mahdollinen

Tiililän lausunnoista voisi päätellä, ettei uuden kirkon perustaminen ollut hänestä kiinni. Uskovat antoivat hänelle paljon tukea, **mutta eivät kuitenkaan riittämiin!** Miksi Herran kansa jätti hänet yksin vaille konkreettista tukea nimenomaan silloin, kun sitä olisi kaikkein kipeimmin tarvittu?

Komitea perustettiin

Tiililän viimeiset vetoomukset ajoituivat laajennetun piispainkokouksen alle. **Piispat asettivat komitean pohtimaan kirkon tilaa ja antoivat asiasta julkilausuman.** Julkilausumassa korostettiin aluksi, että kirkon tehtävä on julistaa Jumalan lakia ja evankeliumia siten, että mahdollisimman moni tekisi parannuksen ja uskoisi. Toiseksi todettiin, että kirkossa on alusta asti ollut erilaisia käsityksiä uskon, elämän ja kirkon toiminnan kysymyksistä ja että tämä erilaisuus ei ole osoitus vain inhimillisestä rajoittuneisuudesta vaan myös evankeliumin rikkaudesta ja tehtävien erilaisuudesta. Vaikka erilaisuus nähtiin siis rikkautena, piispat totesivat myös, että aina on ollut ”myös vaara luopua ainoalta oikealta tieltä, joka on Jeesus Kristus”. Piispojen mukaan Suomen kirkko eli parhaillaan monipuolistuneen toiminnan aikaa. ”Kun keskellämme on nousut ääniä, jotka voimakkaasti ovat varoittaneet kulkemastamme suunnasta, niitä on syytä kuunnella.” Piispat toivoivat asiallista keskustelua ja toinen toisensa kunnioittamista yhteyden lujittumiseksi. Lopuksi he totesivat, että kirkon tunnustuksen mukaan ”ei mitään tulkintaa tai jumaluusopillista ajattelutapaa saa asettaa Jumalan sanan yläpuolelle” ja ettei evankeliumin vapaudesta saa tinkiä. Piispat asettivat myös komitean miettimään kirkon tilannetta (619-620).

Vainö Hotti :

Ainut vaikutus

Päivö Parviainen arveli, että Osmo Tiirilän ero kirkosta oli saanut kirkossa merkittävän muutoksen aikaan: ”Hänkin piti tosin tässä vaiheessa toivottavana, että Tiirilä palaisi kirkon jäseneksi ja arveli eron jo saaneen riittävän vaikutuksen.” **Itse asiassa vaikutukset jäivät vähäisiksi ja varsin lyhytaikaisiksi.** Lähes ainut konkreettinen vaikutus lienee ollut em. komitean perustaminen ”elävän kristillisyyden edistämiseksi”. Komitea lienee varsin pian turhautunut tehtävässään ja luopunut vähin äänin hommistaan. Itse en ole tuosta komiteasta kuullut sen koommin. Lienee kuollut ja kuopattu kaikessa hiljaisuudessa. Olihan komitean perustaminen kuitenkin merkki siitä, ettei Tiirilän esiintymistä voinut aivan olankohautuksella sivuuttaa. **Samalla se kuitenkin jäi muistomerkiksi siitä, ettei Tiirilää otettu vakavasti - tyydyttiin vain komitean perustamiseen. Oli helpompi perustaa komitea kuin tarkistaa kirkkolaivan suuntaa.**

Tähän sopivat profeetan sanat: *”He tulevat sinun luoksesi joukoittain, istuvat edessäsi minun kansanani ja kuuntelevat sinun sanojasi, mutta he eivät tee niitten mukaan...Ja katso, sinä olet heille kuin rakkauslaulu, kauniisti laulettu ja hyvin soitettu: he sanojasi kyllä kuuntelevat, mutta eivät tee niitten mukaan”* (Hes.33:31-32).

Jumala rohkaisee

Luettuaan piispojen julkilausuman Tiirilä kirjoitti arkkipiispa Ilmari Salomiehelle ja kysyi, onko tämä itse suhteessa sosiaaliseen evankeliumiin noudattanut julkilausumassa ilmaistua periaatetta, jonka mukaan mitään raamatuntulkintaa tai teologista ajattelutapaa ei saa asettaa Jumalan sanan yläpuolelle. Tiirilä totesi kirjeessään myös, **ettei piispainkokous ollut sanallakaan myöntänyt kirkon erehdyksiä.** Arkkipiispalle Tiirilä siis kirjoitti, ettei ollut tyytyväinen piispojen lausuntoon (620).

Kuvatessaan näitä vaiheita lapsiaan varten tallettamassaan paperissa Tiirilä kertoi, että **kuukauden miettimisaika oli hänelle hyvin vaikea.** Vaikeinta oli päästä varmuuteen Jumalan edessä, että oli oikealla tiellä. Hän sanoi olleensa asiasta epävarma aivan viimeiseen asti. Viimeisenä iltana ennen kuin kuukauden harkinta-aika meni umpeen, hän kertoi etsineensä epätoivoisesti apua Raamatusta. Luettuaan psalmeja 27 ja 31 hän koki saaneensa vastauksen sanoissa **”Odota Herra, ole luja, ja vahva olkoon sinun sydämesi”.** Tiirilä jatkoi: ”Kun mukana oli vielä tuo viittaus heikkoon sydämeenkin, joka ei kauan kaiketi olisi tuollaista stressiä kestänyt, sain varmuuden.” Hän koki, ettei hän saanut hätäillä eikä peräännyä. **Hän kirjoitti, ettei ollut milloinkaan ehkä nuorena samaansa rukousvastausta lukuun ottamatta kokenut sellaista syvää rauhaa ja lepoa kuin tuolloin.** Hän selitti, että koki joutuneensa ratkaisuihinsa Jumalan johdatuksesta. Samaan tapaan Tiirilä kirjoitti asiasta myös Martti Simojoelle muutama vuosi tapahtuneen jälkeen (620).

Ero tuli voimaan

Joulukuun 10. päivänä tuli kuluneeksi kuukausi Tiirilän ilmoituksesta erota

kirkosta. Tuo päivä merkittiin kirkosta eroamisen päiväksi, koska peruutusilmoitusta ei kirkkoherranvirastoon tullut. Samana päivänä Tiililä kirjoitti Ilmari Salomiehelle, että kuluneet viikot olivat olleet hirvittäviä ja että adventtina hän jo luuli kuolevansa. Edelliseen iltaan saakka hän kertoi olleensa hyvin ahdistunut, mutta oli sitten saanut rauhan ja niin ero kirkosta tuli voimaan (620-621).

Vähän yli viikko sen jälkeen, kun ero kirkosta oli astunut voimaan, Tiililän kirjeessä Väinö Aerilalle oli pientä toiveikkuutta. **Tiililä oli tyytyväinen siihen, että oli saanut piispat keskustelemaan kirkon tilanteesta ja asettamaan komitean.** Tavoilleen uskollisena hän lisäsi, ettei mikään komitea synnytä hengellistä elämää, mutta arveli kuitenkin, että ihmiset yleisemminkin alkoivat käsittää hänen eronsa ”**epätoivon hätähuudoksi kirkon puolesta**” (621).

Perääntyminen olisi ollut mahdollista

Tiililän kirjeistä Salomiehelle ja Simojoelle ennen harkinta-ajan umpeutumista tulee vaikutelma, että **Tiililä olisi peruuttanut eronsa, jos piispat olisivat tulleet häntä vastaan ja julkisesti myöntäneet Tiililän huolen ja kritiikin aiheelliseksi. On mahdollista, että Tiililä olikin ajatellut eronsa sellaiseksi herätteeksi, jonka ei olisi ollut tarkoitus johtaa lopulliseen eroon. Salomies ja Simojoki käyttäytyivät ystävällisesti, mutta eivät julkisuudessa ottaneet Tiililää tukevia kantoja** (621).

Tiililän arkistossa on hänen kirjoittamansa paperi, josta selvästi käy ilmi, millaista vastaantuloa Tiililä kirkon johdolta odotti. Siinä todettiin ensiksi, **että piispainkokous valittaa kristillisissä lehdissä, Kotimaassa, Kirkko ja kaupunki lehdessä ja Vartijassa olleita kirjoituksia, joista on aiheellisesti voitu tehdä johtopäätös kirkon julistuksen maallistumisesta. Toiseksi Tiililä olisi halunnut piispainkokouksen toteavan, että kirkossa oli esiintynyt ajattelematonta julistusta, kun kansankirkko on samastettu Kristuksen seurakuntaan tavalla, joka on johtanut ihmisiä väheksymään persoonallisen uskon tärkeyttä. Kolmanneksi hän toivoi piispainkokouksen ilmaisevan, ettei se ole halunnut Tiililän jättävän yliopistovirkaansa. Neljänneksi hän halusi piispojen ilmaisevan toivomuksen, että Tiililä näkisi kirkon johdon tekevän työtä hänenkin edustamallaan pohjalla ja että Tiililä tästä vakuuttuneena palaisi kirkon jäseneksi ja mikäli mahdollista myös papin virkaan. Paperin yläkulmaan Tiililä oli kirjoittanut: ”Tätä olen odottanut turhaan”** (622).

Vaikkei Tiililä ilmeisesti lähettänyt tätä paperia kenellekään, piispat tunsivat Tiililän ja hänen ajatuksensa niin hyvin, että he tiesivät jokseenkin tarkkaan sen, mitä Tiililä heiltä odotti. **Tällaiseen vastaantuloon he eivät kuitenkaan olleet valmiita.** Varsinkaan Salomiehen tapoihin ei kuulunut ottaa julkisuudessa voimakkaita kantoja ajankohtaisiin ja tunteita herättäneisiin asioihin (622).

Ystävilleen Tiililä kuvasi eroaan raskaaksi ratkaisuksi, epätoivoiseksi teoksi ja hätähuudoksi, joka oli tarkoitettu ”edes joidenkin silmien avaamiseksi (622).

Väinö Hotti:

Kirkko seinää vasten

Kukaan muu kuin dogmatiikan professori Osmo Tiirilä ei olisi voinut asettaa samalla tavalla kirkkoa seinää vasten. Kirkko olisi mielellään ottanut kantaa vain henkilö Tiirilään, kuten kehen tahansa muuhun kirkon protestoijaan, mutta se ei tässä tapauksessa onnistunut. Tiirilä oli tuonut esille liian paljon asioita, liian syvällisesti ja liian laveasti. Kirkon oli pakko ottaa kantaa niissä perustavissa ja perimmäisissä kysymyksissä, jotka Tiirilä nostatti esiin. Ne olivat suorastaan kirkon olemassaoloa (eksistenssi) koskevia kysymyksiä.

Tiirilää ei voitu eroamisessa syyttää äkkipikaisuudesta tai tuitupäisyydestä neljästäkään eri syystä.

1. Dogmatiikan professorin identiteettiin ja imagoon ei kuulu lyhytjännitteinen ja harkitsematon käyttäytyminen.

2. Tiirilä työskenteli loogisesti vuodesta toiseen näitä asioita väsymättä esillä pitäen. Ero on helppo nähdä johdonmukaisena seurauksena vuosien toiminnasta.

3. Tiirilän kirkolle antama mahdollisuus vielä loppumetreillä kertoo samasta vakaasta linjasta. Hän ei ollut keräämässä pisteitä itselleen, mutta asiasta hän ei voinut luopua. Omasta kunniastaan hän oli valmis tinkimään, mutta ei asiasta. **Asia oli professoria suurempi.** Hän ei voinut pettää Mestariaan, ei Herran ekklesiaa eikä toimia omaatuntoaan vastaan. Tiirilälle totuus ei ollut suhteellista, vaan määrätietoiseen toimintaan velvoittavaa. Tiirilää totuus sellaisenaan velvoitti riippumatta siitä, kuinka paljon ihmisiä tulee asian taakse. **Tiirilälle mikään ei ollut liian suuri uhri totuuden puolesta:** *"Niinpä minä todella luen kaikki tappioksi tuon ylen kalliin, Kristuksen Jeesuksen, minun Herrani tuntemisen rinnalla, sillä hänen tähtensä minä olen menettänyt kaikki ja pidän sen roskana"* (Fil.3:8). **Osmo Tiirilä oli valmis kärsimään totuuden julistamisen tähden.**

4. Sota oli ankara ja taistelun tiimellyksessä tuli ylilyöntejäkin. **Tiirilä oli kuitenkin valmis nöyrytmään ja pyytämään anteeksi äkkipikaisia sanontojaan.** Kirkosta eroaminen oli kuitenkin jotakin muuta kuin äkillinen päähänpisto. Siksi hän ei voinut peräännyä.

Tiirilä asetti kirkon selkeiden vaihtoehtojen eteen. Kirkko ei voinut väistää oikealle eikä vasemmalle. Se joutui ottamaan kantaa Tiirilän Raamatun pohjalta esittämiin totuuksiin. Kirkko pakotettiin valintaan - ja se valitsi väärin. Kirkko hylkäsi Tiirilän perustellut vaatimukset kirkkolaivan kurssin tarkistuksesta ja suunnan muuttamisesta. Kirkko antoi kohteliaasti tukea ja tunnustusta Tiirilälle mutta jatkoi entiseen suuntaan.

Väinö Hotti